

یاسوج و دگرگونی‌های آن قبل از انقلاب اسلامی

احمد بوستانی

چویل ۱۳۹۵

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

مرشدانه	: بوستانی، احمد، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: یاسوج و دیگر گونیهایی آن قبل از انقلاب اسلامی / احمد بوستانی.
مشخصات نشر	: یاسوج: چویل، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۱ ص: مصور، جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۲۵-۰۵۲-۲
وضعیت فهرست نویسی	: قبلیا
حاشی	: کتابنامه
موضوع	: یاسوج
موضوع	: (Yasuj) Iran
موضوع	: یاسوج -- زندگی فرهنگی -- قرن ۱۴
موضوع	: Yasuj (Iran) -- Intellectual life -- 20th century
موضوع	: ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- یاسوج
موضوع	: Iran -- History -- Islamic Revolution, 1979 -- Yasuj
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ب۹۵الف / DSR۲۱۲۹
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۶۲۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۸۶۹۳۸۰

سفارت چوا

یاسوج و دیگر گونیهایی آن قبل از انقلاب اسلامی

مؤلف	: احمد بوستانی
ناشر	: چویل
حروفچینی و صفحه آرایی	: الناز فرهنگد
تیراژ	: ۱۰ جلد
نوبت چاپ	: ۱۳۹۰، ۱۰
تعداد صفحات	: ۱۹۷ صفحه
قطع	: وزیری
قیمت	: ۲۰۰۰۰ تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۵-۰۵۲-۲
لیتوگرافی، چاپ و صحافی	: ولیعصر

آدرس: یاسوج، خیابان ارم، فرعی ۹، پلاک ۱۰

تلفن: ۰۹۱۷۷۴۱۰۵۹۴

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱.....	مقدمه
	فصل اول : جغرافیای تاریخی و پیشینه‌ی شهرنشینی در بویراحمدعلیا (یاسوج و حومه)
۱۵.....	حدود و موقعیت جغرافیایی
۱۶.....	اقلیم و پوشش گیاهی
۱۷.....	رودخانه
۱۷.....	راه‌های ارتباطی
۱۸.....	جغرافیای انسانی
۱۹.....	بویراحمدعلیا و تحولات تاریخی آن
۱۹.....	دگرگونی‌های بویراحمدعلیا از آغاز تا حکومت پهلوی
۲۳.....	تحولات بویراحمدعلیا از آغاز حکومت پهلوی تا سال ۱۳۴۲
۲۳.....	رضاخان و تصمیم به سرکوبی ایل بویراحمد
۲۵.....	اردوکشی رضاخان به بویراحمدعلیا
۲۶.....	الف) جنگ دورگ مدین (۱۳۰۷)
۲۸.....	ب) نبرد تنگ تامرادی (۱۳۰۹)
۳۲.....	پیشینه شهرنشینی در بویراحمدعلیا
۳۶.....	اوضاع سیاسی و اداری تل خسرو
۴۰.....	ویرانی شهر تل خسرو و پیامدهای آن

فصل دوم : فرآیند و عوامل شکل‌گیری شهر یاسوج

۴۳	یاسوج و تقسیمات آن
۴۴	عوامل سیاسی
۴۴	تل‌خسروی مقدمه‌ای بر شکل‌گیری شهر یاسوج
۴۶	مبارزات عشایر بویراحمد
۴۶	- اصلاحات ارضی
۵۰	- نبرد توت‌نده
۵۲	- نبرد گجستان
۶۰	عوامل اقتصادی
۶۰	- مرکزیت اقتصادی و اقلیمی یاسوج
۶۲	- پیله‌وران مهاجر : نقش آنان در شکل‌دهی اقتصادی شهر یاسوج

فصل سوم : تلاش نظام اجتماعی و اداری و عوامل تغییر آن

۶۵	اوضاع اجتماعی بویراحمد قبل از شکل‌گیری شهر یاسوج
۶۵	- ساختار اجتماعی بویراحمد
۶۸	- ساختار سیاسی ایل بویراحمد
۷۰	۱- مباشران (میرزاها)
۷۰	۲- منشی
۷۰	۳- روحانی (عالم)
۷۰	۴- مأمور (تفنگ‌چی)
۷۰	۵- نگهبان (سوار محافظ خان)
۷۱	۶- پیشخدمت (میهماندار)
۷۱	۷- دایه (دایگی)
۷۱	۸- آشپز
۷۱	۹- نانپز
۷۱	۱۰- فراش (زندانبان)
۷۱	۱۱- اصطبل‌چی (مهتر)
۷۱	۱۲- هیمة‌کش (هیزم‌کش)
۷۲	۱۳- چوپان

۱۴- انبار دار	۷۲
کد خدا	۷۲
ریش سفیدان	۷۳
دگرگونی نظام اجتماعی و عشیره ای بویراحمد و نتایج آن	۷۵
اوضاع اجتماعی و اداری شهر یاسوج	۸۰
آغاز شهرنشینی و ترکیب جمعیت شهر یاسوج	۸۰
سیمای شهر یاسوج تا سال ۱۳۴۷	۸۳
طبقات اجتماعی	۸۶
گروه‌های حاکم	۸۶
گروه‌های غیرحاکم	۸۸
نهادهای شهری و نقش آنان در توسعه خدمات اجتماعی و عمرانی	۹۱
الف) برنامه توسعه شهری	۹۵
اوضاع بهداشت و درمان	۹۷
درمانگاه سازمان شاهنشاهی و خدمات اجتماعی	۹۷
درمانگاه خیریه کودکان یاسوج (بنیاد کودکان)	۹۹
بیمارستان شیر و خورشید سابق (بیمارستان شیر و خورشیدی)	۹۹
ب) تأثیر نهادهای شهری بر وضعیت بازار	۱۰۱
عمران شهری و خدمات زیربنایی	۱۰۳
نظام اداری و مدیریت در شهر یاسوج	۱۰۷
- فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد	۱۰۸
۱- شهرداری یاسوج	۱۱۰
۲- اداره پست، تلگراف و تلفن	۱۱۱
۳- اداره جنگلداری	۱۱۱
۴- اداره اطلاعات و جهانگردی	۱۱۲
۵- اداره ثبت اسناد و املاک	۱۱۳
(۱) مدیریت سیاسی	۱۱۶
(۲) مدیریت اجرایی	۱۱۶
(۳) مدیریت نظامی	۱۱۷

فصل چهارم : دگرگونی‌های اقتصادی و نتایج آن

۱۱۹.....	وضعیت اقتصادی قبل از اصلاحات ارضی
۱۱۹.....	- دامداری
۱۲۱.....	- کشاورزی
۱۲۲.....	(۱) نصفه کاری
۱۲۲.....	(۲) گاومری
۱۲۲.....	(۳) مردی مردی
۱۲۴.....	مالکیت ارضی و نتایج آن
۱۲۶.....	مبادله کالا به کالا
۱۲۷.....	۱- بیم سودی
۱۲۷.....	۲- جلاب حری
۱۲۷.....	دگرگونی اقتصادی با نتیجه پول
۱۲۹.....	بازار و نقش آن در توسعه شهر
۱۲۹.....	پيله‌وران
۱۲۹.....	الف) پيله‌وران بزرگ
۱۳۰.....	ب) پيله‌وران کوچک
۱۳۰.....	دکاندارها
۱۳۱.....	اصناف
۱۳۴.....	توسعه صنعت و معدن
۱۳۴.....	۱- دست ساخت‌های متداول منطقه
۱۳۵.....	۲- دست بافت‌های محلی و منطقه‌ای
۱۳۵.....	تاسیس کارخانه قند یاسوج و اهداف آن
۱۳۶.....	اقدامات کارخانه در جهت توسعه کشت چغندر
۱۳۶.....	قرارداد کشت چغندر قند با عشایر
۱۳۸.....	بانک‌ها و بانکداری
۱۴۰.....	توریسم و جهانگردی

فصل پنجم : تحولات فکری و فرهنگی

۱۴۳.....	آموزش و پرورش و تحولات آن
----------	---------------------------

آموزش و تعلیمات عشایری.....	۱۴۶
نخستین دبستان مستقل در یاسوج.....	۱۴۹
تاسیس اداره کل آموزش و پرورش و انتقال آن به یاسوج.....	۱۵۵
نقش آفرینی فرهنگیان و دانش‌آموزان یاسوج در سال‌های انقلاب اسلامی.....	۱۵۹
الف) تعطیلی مدارس و حضور در راهپیمایی.....	۱۶۰
ب) تبلیغ و آگاهی بخشی به جامعه.....	۱۶۱
تربیت بدنی و پیداهنگی.....	۱۶۴
اقدامات فرهنگی و هنری.....	۱۶۵
سینما و نقش فرهنگی آن.....	۱۶۷
مشارکت مردم و انقلاب اسلامی.....	۱۶۸
انتخابات.....	۱۶۹
احزاب.....	۱۷۱
یاسوج در انقلاب اسلامی.....	۱۷۴

منابع و مآخذ

اسناد.....	۱۸۷
کتاب‌ها.....	۱۸۷
پایان نامه دانشجویی.....	۱۹۳
مجلات و روزنامه‌ها.....	۱۹۳
مصاحبه‌ها.....	۱۹۳
منابع لاتین.....	۱۹۷

مقدمه

شهر و شهرنشینی به عنوان یکی از کانون‌های مهم حیات اجتماعی انسان پیشینه‌ای طولانی در ایران دارد. بررسی و تبیین عوامل شکل‌گیری و شناسایی تحولات تاریخی هر شهر می‌تواند در برنامه‌ریزی توسعه‌ای شهر و مدیریت تحولات آینده‌ی آن موثر باشد. شهر یاسوج به بیشه‌ای شهری حدود پنج دهه با اهداف و کارکردهای اداری و سیاسی در منطقه بویراحمد شکل گرفت و به عنوان مرکز فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد با استقرار ادارات و سازمان‌های دولتی و حضور مدیران و کارمندان غیربومی و پيله‌وران مهاجر از سهره‌ی دیگر ایران فرآیند پرتغییر و تحولی را آغاز کرد. با تاسیس استان کهگیلویه و بویراحمد این شهر به یکی از مراکز استان‌های کشور تبدیل شد.

شهر یاسوج به عنوان مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد در دران کوتاه حیات تاریخی خود با تحولات مهم شهری و منطقه‌ای همراه بوده که بی‌تردید با مطالعه و بررسی تحولات تاریخی و دگرگونی این شهر می‌توان با ارزیابی و تحلیل دقیقی به تجربه‌ی تاریخی و عملکرد سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های ملی، منطقه‌ای و محلی در این شهر و حوزه‌ی نفوذ آن دست یافت.

این دگرگونی‌ها از طرفی شامل تحولات اجتماعی و اداری است که با مرکزیت یاسوج و آغاز زندگی شهرنشینی در آن، جامعه سنتی عشایری از آن متاثر گردیده و جامعه شهری مبتنی بر نظام متحول اجتماعی همراه طبقات اجتماعی جدید و اصناف مختلف شکل می‌گیرد. از سوی دیگر، دگرگونی و تحولات اقتصادی می‌باشد که با

شهرشدن یاسوج گروه‌های شغلی و سرمایه‌گذار بومی و غیربومی به انگیزه کسب و درآمد به یاسوج مهاجرت کرده‌اند و زیرساخت‌ها و بازار شهر را رونق داده‌اند. بدین ترتیب شیوه زندگی عشایر و نوع مبادلات تغییر یافت و سرانجام منجر به رواج اقتصاد پولی در شهر یاسوج شد. افزون بر این، تحولات اجتماعی و اقتصادی به ویژه تحولات زیرساختی باعث رونق تدریجی و پیشرفت مسایل فکری و فرهنگی گردید که بعنوان نمونه می‌توان از نهاد آموزش و پرورش و دیگر نهادهای فرهنگی و تاثیر آنها در آگاهی بخشی به مردم یاسوج نام برد. با این رویکرد کتاب حاضر حتی‌المقدور گزارشی نسبتاً رفیع از پیشینه‌ی شهری و تحولات شهر یاسوج از ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ را ارائه داده‌است. این گزارش تنها به معنای توصیف و بیان نیست، بلکه با توصیف حوادث و وقایع مربوط به آن نیز به تبیین و تحلیل آن پرداخته‌است.

بر پایه آنچه بیان شد این کتاب در پنج فصل تهیه و تدوین شده‌است.

فصل اول؛ شامز خرافدای منطقه یاسوج و پیشینه شهرنشینی در منطقه بویراحمدعلیا می‌باشد. در این فصل، حدود و موقعیت جغرافیایی و اقلیمی، راه‌های ارتباطی، جغرافیای انسانی و تحولات تاریخی بویراحمدعلیا از آغاز تا سال ۱۳۴۲ با تکیه بر پیشینه شهر و شهرنشینی در این منطقه تبیین می‌گردد.

فصل دوم؛ مربوط به عوامل و فرآیند کمرگیری شهر یاسوج است. یاسوج و تقسیمات آن، تل‌خسرو مقدمه‌ای بر شکل‌گیری یاسوج، عوامل سیاسی و موقعیت اقتصادی و نقش پبله‌وران مهاجر در توسعه اقتصادی از مهمترین مباحث تحلیلی این فصل می‌باشد.

فصل سوم؛ به تحولات اجتماعی و اداری و نتایج حاصله از آن می‌پردازد. در این فصل، اوضاع اجتماعی منطقه بویراحمد قبل از شکل‌گیری شهر یاسوج، ساختار اجتماعی و سیاسی ایل بویراحمد، دگرگونی نظام اجتماعی و عشیره‌ای بویراحمد و نتایج آن، اوضاع اجتماعی شهر یاسوج، نظام اداری و مدیریت در شهر، اوضاع بهداشتی و درمانی بررسی و تبیین گردیده‌است.

فصل چهارم؛ به اوضاع اقتصادی و تغییر و تحولات آن پرداخته‌است که این فصل، مبتنی بر اوضاع اقتصادی قبل از اصلاحات ارضی، مالکیت ارضی و نتایج آن،

دگرگونی اقتصادی با تکیه بر پول، توسعه صنعت و معدن، توریسم و جهانگردی و نقش نهادهای شهری در توسعه شهر یاسوج است.

فصل پنجم؛ بیان و تحلیل تحولات فکری و فرهنگی و روند تاثیرگذاری آن بر ابعاد زندگی عشایر یاسوج است. در این فصل، آموزش و پرورش و تحولات آن تربیت بدنی و پیشاهنگی، اقدامات فکری و فرهنگی، مشارکت مردم، انتخابات، احزاب و نقش مردم یاسوج در انقلاب اسلامی بررسی می‌شود.

www.ketab.ir